

6. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько : монографія. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
7. Економічна безпека як прояв національних економічних інтересів України / Т. А. Федотова Е. Е. Дмитренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2012/3-4/20124.htm>
8. *Загашвили В. С.* Экономическая безопасность России / В. С. Загашвили. – М. : Юристъ, 1997. – 239 с.
9. *Криленко В. І.* Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки / В. І. Криленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.esopotu.nauka.com.ua/?op=1&z=1779>
10. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 17.
11. *Кочетов Э. Г.* Геоэкономические ориентиры антикризисного развития России / Э. Г. Кочетков // Российский экономический журнал. – 1996. – №7. – С. 64 -71.
12. *Левчук О. В.* Економічна безпека України в умовах глобалізації / О. В. Левчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 6. – 2015. – С. 190-193. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/38.pdf>
13. *Лыкшин С.* Развитие экономики России и ее реструктуризация как гарантия экономической безопасности / С. Лыкшин, А. Свиноренко // Вопросы экономики. – 1995. – №1. – С.115-125.
14. *Ляшенко О. М.* Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія // О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожий. – Луганськ : Елтон, 2010. – 282 с.
15. *Мунтіян В. І.* Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КВІЦ. – 1999. – 464 с.
16. *Орлов А.* Угрозы в социальной сфере: их диагностика и возможности упреждения / А. Орлов // Вопросы экономики. – 1995. – №1. – С. 107-118.
17. *Пороховский А.* Экономически эффективное государство: американский опыт / А. Прохоровский // Вопросы экономики. – 1998. – №3. – С. 81-89.
18. *Предборский В. А.* Економічна безпека держави : монографія / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – с. 131.
19. *Птащенко Л. О.* Сучасні проблеми та особливості інформатизації національної економіки України / Л. О. Птащенко // Економіка і регіон. – 2009. – №3. – С. 8-11.
20. *Скопин А.* Региональная политика и экономическая безопасность / А. Скопин // Вопросы экономики. – 1995. – № 1. – С. 119-126.
21. *Тамбовцев В.* Объект экономической безопасности России // Вопросы экономики. 1995. – № 1. – С. 45-53.
22. *Фаминский И.* Открытая экономика и внешнеэкономическая безопасность / И. Фаминский // Вопросы экономики. – 1995. – 1. – С. 65-78.
23. *Франчук В. І.* Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки [Текст] : монографія / В. І. Франчук. – Л. : ЛьвДУВС, 2010. – 440 с.
24. *Шевченко О. Ю.* Посилення відкритості економіки: вплив на фінансову безпеку країни [Текст] / О. Ю. Шевченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №3. – С. 3-6.

УДК 338

С.В. Євтушенко
викладач кафедри економіки
та менеджменту підприємств,
Університет економіки та права «КРОК»

Оцінка та регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі України

У статті досліджено стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі за ресурсно-функціональним та прибутково-інвестиційним підходом, і запропоновано матрицю оцінки інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі.

Ключові слова: інвестиційна безпека галузі, загрози, видавничо-поліграфічна галузь.

С.В. Евтушенко
*преподаватель кафедры экономики
и менеджмента предприятий,
Университет экономики и права «КРОК»*

Оценка и регулирование инвестиционной безопасности издательско-полиграфической отрасли Украины

В статье исследовано состояние инвестиционной безопасности издательско-полиграфической отрасли по ресурсно-функциональному и прибыльно-инвестиционному подходу, и предложено матрицу оценки инвестиционной безопасности издательско-полиграфической отрасли.

Ключевые слова: инвестиционная безопасность отрасли, угрозы, издательско-полиграфическая отрасль.

S.V. Yevtushenko
*Lecturer of Department of Enterprises
Economics and Management,
«KROK» University*

Estimation and regulation of Ukrainian publishing and printing industry investment security

According to the resource and functional, profitability and investment approaches the investment security situation of Ukrainian publishing and printing industry is explored in the article and the matrix of investment security estimation of printing industry is proposed.

Keywords: industry investment security, threats, publishing and printing industry.

Постановка проблеми

Необхідність розробки та впровадження ефективних заходів гарантування інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі зумовлена критично-низьким рівнем інвестиційної безпеки галузі з одного боку, а з іншого – важливим значенням галузі для соціального розвитку суспільства. Оцінка стану інвестиційної безпеки галузі є необхідною передумовою та першим етапом у системі регулювання інвестиційної безпеки. Лише після ідентифікації конкретних загроз та оцінки сили їх впливу на стан інвестиційної безпеки галузі можна розробити і впровадити конкретні програми та проекти гарантування інвестиційної безпеки галузі.

Зважаючи на те, що сьогодні в науці немає консенсусу стосовно методів та критеріїв оцінки інвестиційної безпеки галузі, необхідно спрямовувати науковий пошук у бік розробки нових підходів та методів оцінки інвестиційної безпеки галузі та здійснювати їх апробацію, зокрема у видавничо-поліграфічній галузі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам оцінки інвестиційної безпеки на рівні підприємства та на рівні країни в цілому присвячені роботи численних іноземних і вітчизняних науковців, таких як: З. Варналій [2], В. Воробйов [1], М. Денисенко [3], С. Капітула [12],

В. Кириленко [4], Г. Козаченко [7], О. Ляшенко [7], Є. Олейніков [6], В. Пономарьов [7], А. Сухоруков [11], А. Турило [12], С. А. Штангрет [1] та інші. Аналіз наукових робіт зазначених авторів свідчить про відсутність єдиного підходу до оцінки інвестиційної безпеки як на рівні підприємства, так і на рівні країни в цілому. Окрім того, науковцями не приділено достатньої уваги питанням оцінки інвестиційної безпеки галузі.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

Комплексне розв'язання проблеми гарантування інвестиційної безпеки національної економіки вимагає розробки та запровадження ефективних заходів забезпечення інвестиційної безпеки на рівні окремих галузей економіки. Ідентифікація конкретних загроз інвестиційної безпеки галузі має лягти в основу моделей оцінки і стати ефективним дороговказом і індикатором ефективності впроваджених заходів з регулювання інвестиційної безпеки галузі.

Формулювання цілей статті

Метою статті є вдосконалення методичного інструментарію оцінки стану інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження

З огляду на те, що економічна безпека галузі зумовлена економічною безпекою господарюючих суб'єктів галузі, а економічна безпека підприємства поділяється на операційну, інвестиційну та фінансову, доцільним є в складі економічної безпеки галузі виокремлювати три складові: операційну, інвестиційну та фінансову (Рис. 1). Операційна безпека галузі характеризує стан економічної безпеки господарюючих суб'єктів галузі в процесі здійснення операційної діяльності у короткостроковому періоді. Інвестиційна безпека галузі визначає стан

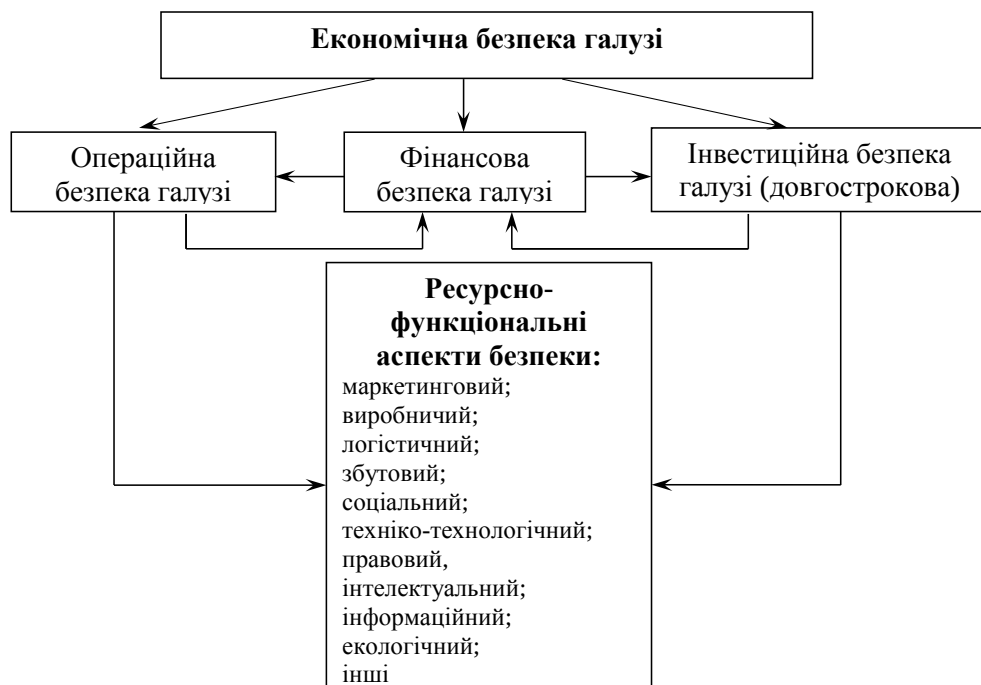

Рис. 1. Інвестиційна складова економічної безпеки галузі

Джерело: розроблено автором.

економічної безпеки підприємств галузі як суб'єктів інвестиційної діяльності в довгостроковому періоді.

З одного боку фінансова безпека галузі визначається станом операційної та інвестиційної безпеки господарюючих суб'єктів галузі. А з іншого боку, наявність доступних дешевих джерел фінансування безпосередньо впливає на віддачу від операційної та фінансової діяльності і, відповідно, фінансова безпека галузі значною мірою визначає стан операційної та інвестиційної безпеки підприємств галузі. На нашу думку, як операційна, так і інвестиційна безпека галузі має аспекти, які пов'язані зі здійсненням господарської діяльності підприємств: маркетинговий, логістичний, виробничий, соціальний (кадровий), інформаційний тощо.

На засадах підходу захисту економічних інтересів, інвестиційну безпеку галузі за якісними характеристиками можна трактувати як стан довгострокової захищеності економічних інтересів господарюючих суб'єктів галузі в інвестиційній сфері від загроз. Причому, в довгостроковому періоді, через ці загрози не відбувається переходу в кризовий стан, який характеризується збитками великого масштабу, втратою конкурентоспроможності та гальмуванням відтворювальних процесів. За кількісними характеристиками інвестиційна безпека галузі – це міра довгострокової збалансованості економічних інтересів господарюючих суб'єктів галузі в інвестиційній сфері та міра відповідності внутрішньому й зовнішньому середовищу.

Очевидно, що інтегральний рівень інвестиційної безпеки галузі є не простою сумою рівнів інвестиційної безпеки підприємств галузі. Підприємства галузі диференціюються за обсягом ділової активності, за обсягами інвестованого капіталу, чисельністю персоналу, тощо. На наш погляд, необхідно оцінювати внесок інвестиційної безпеки окремого підприємства у загальний рівень інвестиційної безпеки галузі за показником виручки (чистого доходу) цього підприємства у загальній виручці (чистому доході) галузі.

Дослідження стану інвестиційної безпеки поліграфічної промисловості України протягом 2012-2015 років за ресурсно-функціональним та прибутково-інвестиційним підходами засвідчує погіршення основних детермінантів (Табл.), і дозволяє зробити висновок про критично низький рівень.

Таблиця

Основні індикатори інвестиційної безпеки поліграфічної промисловості

№	Показники / роки	2012	2013	2014	2015
1.	Рівень рентабельності операційної діяльності, %	6,1	5,3	-4	-2,1
2.	Кількість збиткових підприємств, %	34,7	35,6	34,7	21,2
3.	Відношення продуктивності праці у поліграфічній промисловості до продуктивності праці у промисловості	0,58	0,63	0,59	0,65
4.	Відношення продуктивності праці до заробітної плати	9,9	10,1	10,7	11,8
5.	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,59	0,60	0,90	0,96
6.	Фондовіддача основних засобів	1,31	1,42	0,30	0,18
7.	Частка інвестицій в основний капітал у первісній вартості основних засобів поліграфічної промисловості	0,10	0,09	0,014	0,013

Джерело: систематизовано автором на базі [9, 10].

Для ідентифікації інтегрального рівня інвестиційної безпеки видавничо-по-

лігграфічної галузі пропонуємо використати матричний підхід. Зважаючи на те, що основним економічним інтересом суб'єктів інвестиційної діяльності є отримання достатнього рівня рентабельності операційної діяльності в довгостроковому періоді, першим детермінантом є рентабельність. Критичний та оптимальний рівень операційної рентабельності нами визначено за основи Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [5], відповідно на рівні -5% та 15% (Рис. 2).

Другим детермінантом матриці інвестиційної безпеки галузі є індикатор відтворювальних процесів – частка інвестицій в основний капітал у первісній вартості основних засобів. Зважаючи на середній корисний термін експлуатації основних засобів впродовж 13-ти років та стадію уповільненого зростання життєвого циклу галузі, оптимальному стану інвестиційної безпеки відповідає частка інвестицій в основний капітал у первісній вартості основних засобів на рівні 8%, на критичному рівню – 3%.

Впродовж досліджуваного періоду 2012-2015 років, середній рівень рентабельності операційної діяльності в поліграфічній промисловості становив 1,3%, а частка інвестицій в основний капітал у первісній вартості основних засобів складала 5%. Відклавши у матриці інвестиційної безпеки галузі точку з відповідними координатами, отримаємо критично-низький рівень інвестиційної безпеки, що повністю узгоджується з даними, отриманими в таблиці.

Ідентифікація інтегрального рівня інвестиційної безпеки галузі є важливим, але не достатнім кроком для розробки та впровадження оптимальних заходів регулювання інвестиційної безпеки. Ефективне регулювання вимагає ідентифікації та оцінки впливу конкретних загроз на рівень операційної рентабельності галузі в довгостроковому періоді з метою їх нейтралізації.

Для повного виявлення загроз інвестиційної безпеки галузі скористаємося ідеями теорії конкуренції М. Портера, за якою довгострокова рентабельність підприємств галузі визначається її структурою, яка, у свою чергу формується з п'ятьма конкурентними силами (рис. 3). З огляду на тлумачення підходів, за які-

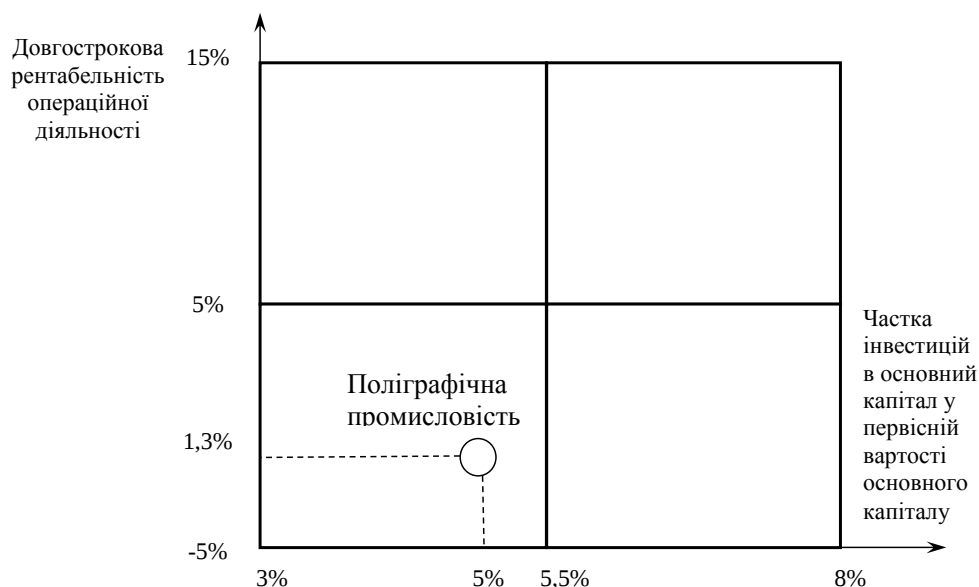

Рис. 2. Матриця інвестиційної безпеки поліграфічної промисловості

Джерело: власна розробка автора.

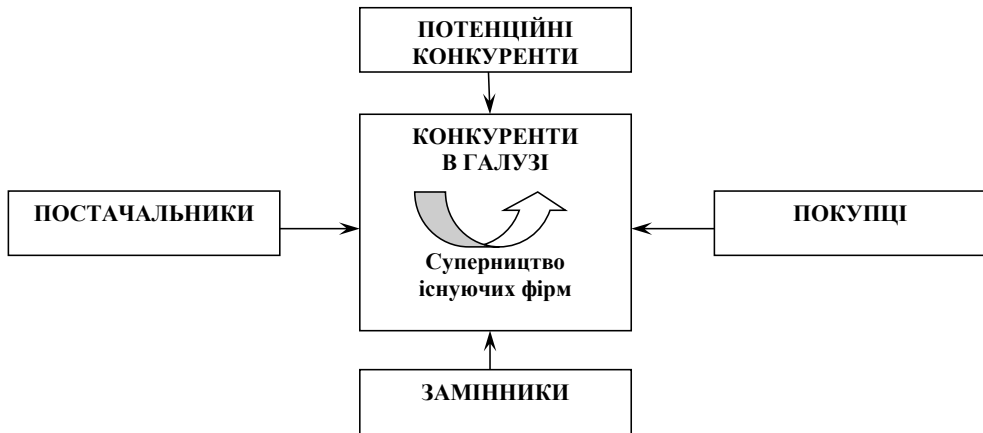

Рис. 3. Чинники галузевої конкуренції

Джерело: складено автором на [8]

ми основним економічним інтересом суб'єктів інвестиційної діяльності є отримання достатнього рівня рентабельності в довгостроковому періоді, пропонуємо ідентифікувати загрози інвестиційної безпеки галузі виходячи з її структури (п'яти конкурентних сил).

Шостою силою, яка визначає конкурентоспроможність підприємств галузі, є державне регулювання, яке, в свою чергу, може чинити вплив на кожну з п'яти сил. У багатьох галузях уряд є покупцем чи продавцем і може впливати своєю політикою на конкуренцію в галузі. Зокрема, уряд зазвичай відіграє вирішальну роль як покупець оборонної продукції. У багатьох випадках роль уряду як постачальника чи покупця визначається більше політичними факторами, ніж економічними обставинами.

Регулятивні заходи уряду можуть обмежувати поведінку підприємств як постачальників чи покупців. Уряд може впливати на становище в галузі стосовно замінників через регулювання, субсидіювання та інші заходи. Регулюючи ціни та структуру витрат, уряд може впливати на суперництво конкурентів. На нашу думку, доцільно аналізувати, як уряд впливає на кожну з п'яти конкурентних сил, ніж виокремлювати його в ролі такого чинника. У складі загроз інвестиційної безпеки галузі необхідно виокремлювати загрози, спричинені впливом структури галузі, тобто п'ятьма конкурентними силами:

- 1) владою споживачів;
- 2) владою постачальників;
- 3) наявною конкуренцією в галузі;
- 4) входженням нових конкурентів;
- 5) наявністю товарів-замінників.

Загрози, спричинені владою постачальників, необхідно трактувати широко і не обмежуватися впливом постачальників сировини, матеріалів, а досліджувати вплив постачання комунальних послуг, робочої сили, кредитних ресурсів тощо.

У видавничо-поліграфічній галузі до загроз від споживачів належить катастрофічне падіння платоспроможності населення, що знижує попит на видавничо-поліграфічну продукцію через слабкість державного фінансування бібліотек, нерозвиненість книжкових торгівельних мереж.

До загроз від постачальників належить імпортозалежність видавничо-полі-

графічної галузі від закордонного паперу та обладнання, що веде до зростання собівартості видавничо-поліграфічної продукції при падінні курсу гривні.

Загрози, спричинені наявною конкуренцією, пов'язані з недовантаженням виробничих потужностей поліграфічних підприємств, високим рівнем морального старіння та фізичного зношення основних засобів.

Загрози, під впливом товарів-замінників для видавничої справи, пов'язані з відсутністю захисту прав власників на електронні видання, а для поліграфічної промисловості – зниження завантаження обладнання внаслідок зростання частки електронних книг.

Тільки на основі повної ідентифікації загроз інвестиційної безпеки галузі можна побудувати якісну модель оцінки інвестиційної безпеки галузі і визначити вплив кожної загрози на інтегральний рівень інвестиційної безпеки, а також запровадити програмно-проектний підхід до регулювання інвестиційної безпеки галузі.

Висновки

Протягом 2012-2015 років у видавничо-поліграфічній галузі діагностовано критично-низький рівень інвестиційної безпеки. Це пов'язано з погіршенням ключових показників, зокрема таких як зниження продуктивності праці та фондодовіддачі, а також за рахунок катастрофічного фізичного зношення та морального старіння основних засобів, і в цілому у зв'язку із збитковістю галузі.

Для ефективного забезпечення інвестиційної безпеки галузі фахівці повинні перебувати в стані постійного очікування сигналів з боку зовнішнього та внутрішнього середовища стосовно появи загроз. Їм потрібні достовірні оцінки інвестиційної безпеки для адекватних управлінських рішень з регулювання інвестиційної безпеки.

Оцінка інвестиційної безпеки галузі дозволяє отримати реальну картину, відрізнити дійсне від бажаного за допомогою експертних оцінок, індикаторів, непрямих свідчень, тощо. Задля того, щоб розширити коло осіб, які здатні адекватно користуватися такими інструментами, необхідна розробка спеціальних моделей діагностики інвестиційної безпеки галузі.

Наріжним каменем в побудові моделей оцінки інвестиційної безпеки галузі є повна ідентифікація загроз, які, відповідно до структури галузі, можна класифікувати на загрози, пов'язані з владою споживачів, постачальників, наявною конкуренцією в галузі, входженням нових конкурентів та з товарами-субститутами.

Лише на основі якісних моделей діагностики стану інвестиційної безпеки галузі стає можливою розробка, обґрунтування та впровадження ефективного комплексу регулювання інвестиційної безпеки з використанням програмно-проектного підходу.

Література

1. Воробійов В. І. Побудова моделі ключових загроз економічної безпеки вітчизняних поліграфічних підприємств. – [Електронний ресурс] / В. І. Воробійов, І. В. Піх, О.В. Мельников, А. М. Штангрет // Поліграфія і видавнича справа. – 2010. – №2. – Режим доступу до джерела : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2010_2_4
2. Денисенко М. П. Інвестиційне партнерство та його роль у прискоренні розвитку економіки / М. П. Денисенко // Проблеми науки. – 2003. – №1. – С. 15-23.
3. Економічна безпека : навчальний посібник / [Варналії З. С., Мельник П. В., Тарангул Л. Л. та ін.] ; за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
4. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки : [монографія] / В. І. Кириленко – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
5. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. –

[Електронний ресурс] / Режим доступу до джерела : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

6. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. – М. – 1997. – 288 с.

7. Пономарев В. П. Эволюция понятия экономической безопасности предприятия / Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. // Донецьк : ДонНТУ, 2002. – 47.

8. Портер М. Стратегія конкуренції / М. Портер / пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 1998. – 390 с.

9. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання 2014». – [Електронний ресурс] / за ред. М.С. Кузнецово . – К. : Видавництво «Консультант», 2015. – 464 с. Режим доступу до джерела : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/09/Arch_dsg_bl.htm

10. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання 2015». – [Електронний ресурс] / за ред. М.С. Кузнецово . – К. : Видавництво «Консультант», 2016. – 484 с. Режим доступу до джерела : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm

11. Сухоруков А. Методологія оцінки рівня економічної безпеки / Сухоруков А. // Вісник КНТЕУ. – 2004. – №1. – С. 49–55.

12. Турило А. М. Методика оцінки інвестиційної безпеки підприємства / А. М. Турило, С. В. Капітула // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №2(80). – С. 140-143.